

**TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN
2006-2007 YARGI YILI
AÇILIŐ KONUŐMASI**

**TÜRKİYE
BAROLAR
BİRLİĞİ
1969**

**6 Eylül 2006
ANKARA**

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN
2006-2007 ADLİ YARGI YILI
AÇILIŐ KONUŐMASI

6 EYLÜL 2006

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı
Karanfil Sokađı 5/62
06650 Kızılay - ANKARA
Tel: (312) 425 30 11 - 425 36 19 - 418 05 12 - 418 13 36
Faks: 418 78 57
web:www.barobirlik.org.tr
admin@barobirlik.org.tr
yayin@barobirlik.org.tr

Sayın Cumhurbaşkanım,

2006-2007 yargı yılının açılışı nedeniyle düzenlenen bu geleneksel toplantıyı onurlandırdığınız için saygılarımı arz ediyorum, törene katılan seçkin konuklarla, basınımızın değerli temsilcilerine hoş geldiniz diyorum.

Yeni adli yılın Türk yargı erki mensupları için başarılı, Türk halkı için adaletli, huzurlu, güvenli geçmesini diliyorum.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Türk yargısı, Türk demokrasisi, laik Türk hukuk sistemi ve de Türk ulusu 17 Mayıs 2006 günü menfur bir saldırıya maruz kalmıştır.

Olay günü, Türk milleti adına karar vermek üzere Mustafa Birden başkanlığında üyeler Ayla

ÖZDEMİR ÖZOK

Gönenç, Mustafa Yücel Özbilgin, Ayfer Özdemir, Kamuran Erboğa ve tetkik hâkimi Ahmet Çobanoğlu ile toplanan Daruştay İkinci Dairesi, çalışmalarını sürdürürken, saat 9.45 sularında silahlı bir saldırıya uğramıştır. Bilindiği gibi saldırı sonrası üyelere Mustafa Yücel Özbilgin yaşamını yitirmiş, başkan Mustafa Birden ağır olmak üzere diğer üyeler ve tetkik hâkimi çeşitli yerlerinden yaralanmışlardır. Kaybettiğimiz Mustafa Yücel Özbilgin'in aziz hatırası önünde saygıyla eğilirken, olayda yaralanan sayın meslektaşlarımıza tekrar geçmiş olsun der, tüm yargı camiası ve halkımıza başsağlığı dileklerini sunar, yakınlarına sabırlar dilerim.

2006-2007 yargı yılı açılışında üstünde durulması, değerlendirilmesi, irdelenmesi ve ders çıkarılması gereken en önemli olay bu saldırdır. Bu saldırı ile iki yüz yıldır süren çağdaşlaşma, laikleşme ve "hukuk devleti" olma ile bunların doğal sonucu olan demokratikleşme çabalarına ve 1923'den beri elde edilen kazanımlara da kurşun sıkılmıştır.

Bu vahim saldırıdan ve sonraki gelişmelerden çıkarılacak çok önemli dersler bulunmaktadır. Öncelikle, saldırıyı gerçekleştiren failin hukukçu kimliğine sahip olması ve isminin önünde avukat yazması cumhuriyetin temel değerlerine

ve hedeflerine yönelik yıkıcı düşünce ve tertiplerin ulaştığı boyutları göstermekte ve ne kadar vahim bir durumla karşı karşıya olduğumuzu açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum kimi kesimlerde, yıllardır yapılan telkin ve yönlendirmeler sonucu aklın ve mantığın yanı sıra insan ve yurt sevgisinin de kaybolduğunu göstermektedir. Hain eylemle ilgili yargılamanın 12 Ağustos 2006 günlü duruşması öncesi, sanık yakınlarının, özellikle bu ülkenin eğitim kurumlarında görev yaptığı söylenen babasının sergilediği tabloyu, halkımız ülkenin huzur, barış ve aydınlık geleceği adına ürpererek, dehşetle izlemiştir.

Toplumun her kesimindeki insanın aklını başına toplayarak sorumluluk duygusuyla hareket etmesi gerekliliği açıkça ortaya çıkmıştır. Çünkü hiçbir düşünce, hiçbir ideoloji ve hiçbir amaç insan yaşamını yok etmek için gerekçe olamaz. Ancak üzülererek görüyoruz ki, insanlık için vazgeçilmez bir ilke olması gereken "*yaşam hakkı*", ulusal ve uluslararası şiddet yanlıları tarafından kendilerince uygun gerekçelerle acımasızca ihlâl edilmekte; maalesef yandaşları ve şiddet özlemcileri tarafından hoş görü ile karşılanmaktadır.

Ülkemizin her zamandan daha fazla sevgi, barış, kardeşlik söylem ve eylemlerine ihtiyacı olduğu bu acı olayla bir kez daha kanıtlanmıştır.

ÖZDEMİR ÖZOK

İnsan haklarını ve insan yaşamını öne çıkaran hukuk eğitim ve öğretimiyle, kendi özelinde geliştirdiği düşüncelerle beslenen aile, tarikat ve cemaat telkinlerinin kişi üzerinde nasıl sonuçlar verdiği eğitimci ve toplum bilimciler tarafından çok iyi incelenmelidir.

Yine aynı şekilde ülke yöneticilerinin bu talih-siz olaydan ders çıkarmaları ve hayati konularda ayaküstü görüş ve düşünce üretmemeleri, kendilerine alelacele sunulan bilgilere itibar etmemeleri gerçeği acı bir biçimde ortaya çıkmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Ulusal ve uluslararası ilişkilerde bilim, bilgi, akıl ve evrensel hukuk kural ve ilkeleri egemen olmalıdır. Bu ilke ve kurallara aykırı davranıldığı dönemlerde insanlık büyük bedeller ödemiş ve bunun sonucu olarak bağitlanan uluslararası sözleşme ve belgelerin ışığı altında, insan hakları, demokrasi, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü kurum ve kavramlarını geliştirmiştir.

Gelişen bu insani ve toplumsal değerler yanında, hiçbir kural tanımayan uluslararası sermaye de serpilmiş, güçlenmiş ve kendi kurum ve kurallarını oluşturmuştur. Böylece bir yandan

Birleşmiş Milletler ve onun türevleri olan kimi kuruluşlar sosyal politikaları etkilemeye ve yön vermeye çalışırken, öte yandan Dünya Bankası, IMF ve onların türevi olan kimi kuruluşlar da uluslararası sermayenin çıkarlarını koruyan girişimlerde bulunmaktadır.

Çoğu kez de uluslararası sermayenin kimi eylem ve davranışları demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti söylemleriyle kamufle edilerek gerçekleştirilmektedir. Bulduğumuz coğrafyada yaşanan dram bunun en açık göstergesidir.

Her koşul ve şartta akıl bilim ve evrensel hukuk kuralları yol gösterici olmalı ve ödenecek bedel ne kadar ağır olursa olsun bu yoldan asla dönülmemelidir.

Son dönemlerde, hukuk ve yargı alanında 1982 Anayasası, ekonomik ve mali alanlarda ünlü 24 Ocak 1980 kararları belirleyici ve şekillendirici olmuştur. Bu yeni anayasal ve ekonomik düzenle, yargı giderek siyasal iktidarların etkisi altına girmiş. Bunun sonucu, yargının bağımsızlık ve güvenceden yoksun bırakılması, yargıda görev yapanları "memurlaştırmış" onları yürütme organına bağımlı hale getirmiştir.

ÖZDEMİR ÖZOK

Ekonomide ise kalkınma hedefinden uzaklaşan, üretimi ve sanayileşmeyi zayıflatan, yalnızca rant kesimini güçlendiren geniş halk kitlelerini mağdur eden bir sürece girilmiştir.

Böylece, XIX. yüzyıl liberalizminin günümüzdeki biçimi olan neo-liberalizm, değişim adına ülkeye egemen oldu ve sosyal politikalarından uzaklaşıldı.

Bölgesel dengesizliklerin giderilmesi, sorun olmaktan çıkarıldı.

Piyasa, ekonomide tek düzenleyici güç olarak kabul edildi.

Yeni ekonomik model gereği devletin ilk yıllarında ekonominin motor gücünü oluşturan kamu iktisadi teşebbüsleri birer birer özelleştirme adı altında elden çıkarıldı ve kamu ekonomi alanından çekilmeğe başladı.

Yine bu dönemde, Doğu ve Güneydoğu'da ayrılıkçı terör baskısı yanında, boşaltılan köy ve mezralardan kent merkezlerine büyük göçler yaşandı; Mersin, Adana başta olmak üzere büyük kentlerin etrafında yeni varoşlar oluştu. Aynı gerekçelerle batı bölgelerindeki yerleşim merkezleri de köylerden büyük göç aldı ve bu hızlı değişim sonrası kentler suç odakları haline geldi. Yaşanan

bu olumsuzluklar yanı sıra, alınan şok kararlar sonrası, toplumsal doku yara aldı, özellikle 1983-1990 yılları arasında değer yargıları başta olmak üzere, her alanda çözülme hızla sürdü.

Yaşanan bu travmalar nedeniyle toplumun büyük bir kesiminde mutsuzluk ve karamsarlık duyguları yanında, yarınlara güven duygusu da azaldı. Bu toplumsal yapı, insanları yalnızlaştırdı, bireyciliği öne çıkardı, yarınları değil günü yaşamayı öngören bu yaşam tarzı, tüketimi özendirdi. Bütün bunlar, AB'de en az kazanan ve en çok harcayan ülke ekonomisine sahip olmamızı hazırladı.

Sistemin getirdiği olumsuzluklar nedeniyle, maddi ve moral yönden yalnızlığa itilen insanların bir kısmı kurtuluşu ve çıkışı tarikat ve cemaatler de gördü, oralara yöneldi. Belirli bir kesim ise, kendi olanaklarıyla değişen ve gelişen koşullara direnmek ve ayakta kalmak için uğraş verdi. Büyük bir kesim ise, yaşanan bu şok dalgalarına direnmeyerek umutsuz, amaçsız ve mutsuz bir şekilde yaşamını sürdürmeye çalıştı. Böylece, mayasını Anadolu topraklarından alan geleneksel Türk insanı, kendisine hedef olarak gösterilen çağdaş, uygar, özgür bireylerden oluşan toplumsal yapıdan kopmaya başladı.

ÖZDEMİR ÖZOK

Tüm bunların doğal sonucu olarak suç ve suçlu oranında büyük patlamalar olması yanında, ikili ilişkilerde de hak yerini çıkara bırakarak en küçük ihtilaf yargıya taşındı.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Yaşanan bunca olumsuzluğa karşın, hayat devam ediyor. Güneş her gün yeniden doğuyor, dünyamızı aydınlatıyor ve gecenin korkunç karanlığını yok ediyor. Aynı şekilde, 19 Mayıs 1919'da Samsun'dan parlayan "*Türk aydınlanma*" güneşi de tüm engellemelere, tüm karşı duruşlara, haksız eleştirilere karşın ülkemiz geleceğini aydınlatmaya devam ediyor.

Kuşkusuz "*Türk aydınlanma*" hareketinin 200 yıllık bir geçmişi ve birikimi vardır. Bu yönleriyle birilerinin söylediği gibi Türkiye Cumhuriyeti birkaç kişinin fantezisi olarak kurulan bir devlet olmayıp ulus olmak, uygar yurttaş olmak isteyen bir halkın özlemi, iradesi, kararlılığı ve kanıyla kurulmuştur. Bu nedenlerle temel harcı inançla karılan Türkiye Cumhuriyeti'ni oluşturan büyük ve sessiz kesim bu temeller üzerine yükselen ve yönünü çağdaş dünyaya çevirmiş olan devletimizi sonsuza dek yaşatmak azim ve kararlılığındadır. 1921 Anayasası'ndan 1982 Anayasası'na kadar

geçen süreçte ulaşılmaması istenen tüm kurum ve kurallarıyla işleyen "demokratik, laik, sosyal hukuk devleti"dir. Gelinen noktada bu amaçlara ulaşılmamış olmasına karşın, genç ve dinamik bir nüfusa sahip olmamız, herkesin özenle sözünü ettiği girişimci özelliğimiz ve hepsinden önemlisi 1071 yılından bu yana bu coğrafyada tutunabilmiş ve göçebe kültüründen yerleşik kültüre geçerek artık bu toprakların asli unsuru ve sahibi olduğumuzun kanıtlanmış olması geleceğimizin güvencesidir. Tarihsel, kültürel ve sosyolojik bu gerçekler karşısında bir ulusun, "aydınlığa" ve "çağdaşlığa" yönelik kararlı ve inançlı yürüyüşünü, etnik mikro-milliyetçiliğin ve Anadolu insanının doğasına aykırı yobaz dinciliğin ve toplumu Araplaştırma çabalarının engellemesine asla olanak yoktur.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Bu gün ülkemizde özlemi çekilen gerçek anlamda "hukuk" ve "adalet" kavramlarıdır. Toplumun her kesiminden hiçbir dönemde olmadığı kadar "hukuk" ve "adalet" kavramlarının yaşama geçirilme isteği ve iradesi vardır.

Tüm siyasal iktidarlar, geçmişten günümüze, "hukuk" ve "adalet" kavramlarına işlerlik kazandıracak, yargı erkini önemine uygun bir konuma

ÖZDEMİR ÖZOK

getirecek reformlardan kaçınmışlardır. Yargının yapısal ve yaşamsal sorunlarına hep uzak durmuşlardır. Tüm iktidarlar yargı için muhalefette söylediklerini iktidara gelince unutmuşlar, güçlü bir yargı erkinin oluşması için gerekli siyasi kararlılığı göstermemişlerdir.

Bu isteksizliğin öncelikli nedeni yargıya yapılan yatırımların kısa sürede politik rantta dönüşmemesi olarak görülmekle birlikte çok daha önemli bir nedeni vardır.

İktidarlar güçlü bir yargı erkinin, "hukuk devleti" ilkesinin sonucu olarak, iktidarlarının etkin biçimde sınırlandırılmasından ve denetlenmesinden, olumsuz olarak etkilenmekten korkmaktadırlar. Yasama ve yürütme, bağımsız ve güvenli olması gereken yargı organlarını, "hukuk devleti" ilkesine tamamen ters bir anlayışla, kendilerine bağımlı bir birim olarak görmektedirler ve bu konuda ısrar etmekte, ileri sürmekte oldukları savları haklı bulmaktadırlar.

Sadece siyasi iktidarlar bu anlayışta değildir. Yetki kullanan her iktidar odağı, yargı denetiminden rahatsız olmakta, bu denetimden kaçabilmek için çözümler üretmektedir. Buna en güzel örnek, Danıştay'ın denetiminden Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kurularak kaçmak istenmesi ve Em-

niyet Genel Müdürlüğü'nün bir ara kendileri için özel yargı yeri istemiş olabilmelerdir. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Askeri Şura'nın kararlarına karşı yargı denetim yolunun kapalı olması da bir diğer örnektir.

Yargı denetim alanının kısıtlanması konusundaki her istek böyle bir düşüncenin ürünüdür.

Türk adalet ve yargı sistemi, yapısal, örgütsel, işlevsel, insan ve malî kaynakları bakımından çok ciddi ve çözümü kolay görünmeyen sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu konuda Türkiye Barolar Birliği, Devlet Planlama Teşkilatı¹ ve çeşitli üniversite ve sivil toplum örgütü ve son zamanlarda Avrupa Birliği tarafından hazırlanmış ayrıntılı raporlar bulunmaktadır. Ancak yukarıda arz etmiş olduğumuz sebeplerden dolayı iktidarlar, bu bütüncül raporlar doğrultusunda gerçek bir reform yerine, küçük ve biri birinden kopuk değişikliklerle iyileştirme yoluna gitmek istemekte ve ülkemize zaman kaybettirmektedirler. Bu nedenle reform adına şimdiye kadar yapılan pek çok iyileştirme ve güncellemelerin uygulamada

¹ D. P. T., 3, 4, 5, 6, 7, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planları, Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonu'nun yayınlanmış ve 9. Plan Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonu tarafından hazırlanan ve henüz yayımlanmamış raporlardan geniş ölçüde yararlanılmış; alıntılar yapılmıştır.

ÖZDEMİR ÖZOK

cididi hiçbir yansıması görülmemekte, yargının temel sorunları sürekli gündemde kalmaktadır.

Boyutları ve kapsamı tartışılacak yargı birliği, Adalet Bakanlığı'nın Türk yargı sistemindeki yeri ve ağırlığı, yargılama önüne konulan engeller, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Yüksek Askeri Şura, Sayıştay ve disiplin mahkemelerince verilen kararlar aleyhine yargı yolunun bulunmaması, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun bağımsızlığının somut koşulları yanında oluşumunun geniş bir tabana yayılması, hâkimler ile savcıların birlikteliği görünüşüne son verilmesi, savcılık kurumunun güçlendirilmesi ve savunma ile iddia arasında "*silahların eşitliği*" ilkesinin yaşama geçirilmesi, askeri yargıdaki hâkim sınıfindan olmayan hâkimler sorunu, askeri yargının kışladan çıkarılması, idari yargıda hukuk fakültesi mezunu olmayanların hâkimlik yapmaları önemli sorunlar olarak karşımızda bulunmaktadır.

En önemlisi de hiçbir dönemde yargıya merkezi yönetim bütçesinden yeterli malî kaynak ayrılmamasıdır. Adalet hizmet birimlerine ve yargı organlarına merkezi yönetim bütçesinden pay tahsis edilirken, başta Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu olmak üzere, yüksek yargı organlarının görüşlerine başvurulmamaktadır. Adalet

Bakanlığı'na 2005 yılı bütçe payı oranının genel bütçe içinde % 1.01'e karşılık gelen miktarın büyük bir kesimi personel giderine ayrılmaktadır. Mahkeme ve savcılıklara ayrılan çok düşük ödeneklerle, yazı işlerinin kırtasiye gibi temel gereksinim maddeleri ile mefruşat giderlerinin karşılanması bile mümkün olmamaktadır. Bunların yargıya başvuran yurttaşlar tarafından karşılanmasının istendiği de bilinen bir gerçektir. Bu bağlamda, adalet hizmetlerine ayrılan yetersiz mali kaynak, yargı bağımsızlığını zayıflattığı gibi, kaliteli adalet hizmeti sunumunda yaşanan sorunları da çözememektedir.

Köklü ve kalıcı reform ve değişikliklerin yapılmadığı yargı üzümlere belirtmek isteriz ki tıkanma noktasına gelmiştir. Davaların çok uzun sürelerde sonuçlanmasına bağlı tıkanıklıklar ve yargılama sürecinin işleyişindeki belirsizlik, hukuk dışı alanlarda faal olan organize suç örgütleri gibi gayri meşru güçlere yönelme riskinin yaşanmasına neden olmaktadır.

1943'ten günümüze Yargıtay başkanlarının yaptığı "Adli Yıl" açış konuşmaları incelendiğinde yargı sistemimizdeki sorunlar ve aksaklıkların belirli bir ivme ile artış göstererek günümüze kadar geldiği görülmektedir. Her adli yıl açılışı, yeni

ÖZDEMİR ÖZOK

ve daha karmaşık sorunların tartışıldığı umutsuzlukların dillendirildiği törenlere sahne olmuştur. Bunun temel nedeni geçmişten günümüze ülke yönetimine egemen olan siyasi iktidarların güçlü ve tam bağımsız bir yargı istememesidir.

Kuruluş yıllarındaki "hukuk devrimi"nden sonra en büyük hukuk açılımı 1961 Anayasası ile gerçekleştirilmiştir.

Ancak bu Anayasa'nın amaçladığı ve oluşturmak istediği siyasal, sosyal, toplumsal ve hukuksal hedefler kimi iç ve dış odakların rahatsızlığına neden olmuş, 12 Mart ve 12 Eylül müdahaleleriyle bu olumlu yöneliş tersine çevrilmiştir.

Ne olduysa bundan sonra olmuş, tüm kurum ve kavramlarda, toplumun kapıldığı yeni rüzgârlardan dolayı başlayan hızlı çözülme ve çürüme süreci günümüze kadar devam etmiş ve yargıyı da etkisi altına almıştır.

Artan iş yükü karşısında yargı tıkanma noktasına gelmiştir. Toplumsal ortamı yaşanmaz hale getirenler, insanları canından bezdirenler bu kez dönüp yargının bu sorunları çözmede yavaş kaldığını ve yeterince çalışmadığını söyleyebilmektedirler.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Özverili çalışan yargı erkinin en önemli sorunlarının başında, kendisinin etkili olamadığı yasama organının çıkardığı kimi anti-demokratik, yasa tekniğinden uzak, uygulama ve yaşamla örtüşmeyen, çok değişik yorum ve değerlendirmeleri içerebilen, aceleye getirilerek çıkarılan yasaları uygulama durumunda kalması gelmektedir.

12 Eylül sonrası oluşturulan Danışma Meclisi'nin yasa çalışmalarından kalan ve gelenekselleşen alışkanlıklar, TBMM'nin yeni dönemdeki çalışmalarında da etkili olmuştur. Bu o noktaya varmıştır ki dönemin başbakanı "*Anayasa sayı bir kez delmekle ne olur*" diyebilmiştir. Anayasa başta olmak üzere, evrensel hukuk kuralları, yasa yapma tekniği, kural ve ilkeleri hep göz ardı edilerek yasalar "*ben yaptım oldu*" anlayışıyla çıkarılmaya başlanmıştır.

Bu dönemde çıkarılan yasaların çoğu, toplumsal barış ve düzeni sağlamaya, halkın gereksinmelerini karşılamaya, hukukun üstünlüğü ve hukuk devletini gerçekleştirmeye yönelik olmaktan çok, tercih edilen ekonomik modelin yerleşmesine yönelik olarak çıkarılmıştır. Bu ise halkın özlem ve talepleriyle, yasaların gerçekleştirdiği hukuk düzeni arasında sürekli çatışma ve çelişkiler ya-

ÖZDEMİR ÖZOK

şanmasına neden olmuştur. Başka bir anlatımla, yasalar çoğu kez halkın büyük çoğunluğunun istem ve beklentilerine yanıt verecek düzenlemeler yerine, iktidardaki siyasi partinin dünya görüşüne uygun düşen düzenlemeleri içermektedir. Bu durum, uygulamada birçok sorun yaşanmasına neden olmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra, AB'ye uyum adı altında, dışardan önerilen özünü, ruhunu, felsefesini, ilkelerini, hedeflerini ve amacını kavramadan ve kavranmadığı için de benimsenmeden çıkarılan yasaların uygulamalarında da ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle 57., 58. ve 59 hükümetler döneminde çıkarılan yasalarda bu sorun yoğunlukla yaşanmaktadır. AB-Türkiye ilişkilerini yeterince algılamayan ülkenin geleceğinden çok kendi politik çıkarlarını önde tutan, bu nedenle de, özümsemeden ve benimsemeden tamamen biçimsel ve teslimiyetçi yaklaşımlarla çıkarılan birçok yasa uygulamada ciddi sorunlar yaratmıştır. Oysa AB-Türkiye ilişkileri geçmişten günümüze benimsenen ve partiler üstü gelişen, bir anlamda devlet politikası olarak ortaya konan ilişkiler bütünüdür.

Günümüz siyasal iktidarı da başta olmak üzere bu ilişkiler çoğu kez yeterince irdelenmemiş,

getirdikleri ya da götördükleri konusunda ciddi tutarlı ve kalıcı araştırmalar yapılmadan günü birlik politikalarla ilişkiler götürülmeye çalışılmıştır. Bunun doğal sonucu olarak geniş halk kit- leleri AB-Türkiye ilişkileri konularında yeterince bilgilendirilmemiş, aydınlatılmamış, basın yayın organlarının verdiği ölçüde sığ bir bilgilenme ile kalınmıştır.

Halbuki Türkiye 12 Eylül 1963 yılında o gün- kü adıyla "Avrupa Ekonomik Topluluğu" ile ortak- lık statüsünü yaratan "Ankara Anlaşması"nı imza- lamıştır. Bu anlaşma dikkatlice incelendiğinde, siyasal hedefin Türkiye'yi Avrupa bütünleşmesi- ne taşımak olduğu açıkça görülmektedir. Geçen süre içinde kimi siyasal düşüncelerle Türkiye'nin ayağına kadar gelen üyelik koşulları reddedilmiş, daha sonra 12 Eylül döneminde ara verilen iliş- kilerde birdenbire hareketlenme olmuş, 14 Nisan 1987 yılında "Avrupa Topluluğu"na tam üye olmak amacıyla resmi başvuruda bulunulmuştur. Böyle- ce Türkiye, bu temel hedefe ulaşmak arzusunu si- yasal yönden daha da somutlaştırmıştır.

Bu konuda o kadar acele edilmiştir ki birliğe henüz adaylığımız kabul edilmeden ve iç hukuk mevzuatımızda birçok eksiklikler mevcutken, önce Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 25.

maddesine göre 28 Ocak 1987 gününden geçerli olmak üzere Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na "*bireysel başvuru hakkı*" ve 22 Ocak 1990 tarihinden geçerli olmak üzere Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin "*zorunlu yargı yetkisi*" tanınmıştır. Oysa bilindiği gibi Türkiye'nin Birliğe adaylığı 11-12 Aralık 1999 günlü Helsinki Zirvesi'nde karara bağlanmıştır. Türkiye AB ile ilişkilerinde hep taviz veren, teslimiyetçi ama buna karşılık, yeterince tavır koyamayan, ikili anlaşmalarda elde ettiği kimi hak ve yetkilerini savunamayan ve kullanamayan, bir görüntü çizmiştir.

Tabii en büyük hatayı da Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti'nin birliğe alınması sırasında, çok haklı olmasına karşın, yeterli tepki koyamayarak yapmıştır. Yine uzun yıllar, AB Konseyi'nin 1993 Kopenhag Toplantısı'nda belirlediği ve kısaca "*Kopenhag Kriterleri*" olarak nitelendirilen "*Hukukun üstünlüğü, demokrasi, insan hakları, azınlıkların korunması ve işleyen bir pazar ekonomisi*" ilkeleri yanında demokrasi ve demokratik yönetimlerden uzak olarak, Sovyetler Birliği'nin baskısı altında yaşayan ülkelerin, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından hemen sonra, AB tarafından birliğe üye yapılması konusunda gösterilen sıcak ilgi ve girişimin Türkiye'ye gösterilmemiş olduğu da yeterince tartışma konusu yapılamamıştır.

Geçmişten günümüze ülke yönetimlerine egemen olan siyasi iktidarlar çok haklı olduğumuz bu konularda gerekli tepkileri vermedikleri gibi, AB-Türkiye ilişkilerinin hukuki çerçevesini belirleyen, Ankara Anlaşması başta olmak üzere, aynı tarihli 12 Eylül 1963 günlü Geçici Protokol, 23 Kasım 1970 günlü Katma Protokol, 27 Temmuz 1971 günlü Ara Anlaşma, 23 Kasım 1970 günlü Yetki Alanına Giren Maddelerle İlgili Anlaşma, 30 Haziran 1973 günlü TYamamlayıcı Protokoller ve buna bağlı mali protokoller yanında 6 Mart 1995 günlü Gümrük Birliği'ne geçiş kararı ve benzeri kararları kendi istek ve iradesiyle peş peşe imzalarak kabul etmişlerdir. Bütün bu sözleşme ve belgelerin imzalanmasına karşın, bunların öngördüğü iç hukuk düzenlemeleriyle ilgili alt yapılar oluşturulmamıştır.

Türkiye Barolar Birliği'nin, baroların, üniversitelerin, aydınların talep ve istekleri yanında, geniş halk kitlelerinin demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti yanında, tam bağımsız yargı talepleri hep ertelenmiş köklü ve kalıcı önlemler yerine günü birlik düzenlemeler yapılmıştır.

AB ile karşılıklı bağitlanan ve taahhüt edilen "Katılım Ortaklığı Belgesi" ve "Ulusal Program" doğ-

ÖZDEMİR ÖZOK

rultusunda çıkarılan; 6 Şubat 2002 günlü 1. Uyum Yasaları paketi, 26 Mart 2002 günlü 2. Uyum Yasaları paketi, 3 Ağustos 2002 günlü 3. Uyum Yasaları paketi, 2 Ocak 2003 günlü 4. Uyum Yasaları paketi ve 23 Ocak 2003 günlü 5. Uyum Yasaları paketi çıkarılıncaya kadar köklü değişiklikler sürekli ertelenmiştir.

Türkiye Barolar Birliği olarak başından bu yana yanında olduğumuz ve özgürlük, demokrasi ve insan hakları yönünden bakıldığında ilke olarak desteklediğimiz, ancak çok ciddi görüş ayrılıkları ve eleştiriler getirdiğimiz, bu köklü ve ayrıntılı yasal düzenlemeler 57. Hükümet döneminden başlayarak, 58. ve 59. Hükümetler dönemlerinde de sürdürülmüştür.

Uyum yasalarına uygun olarak kimi temel yasalarda da çok köklü ve ayrıntılı değişiklikler yapılmıştır. Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu bunların başında gelmektedir. Yeni dönemde Hukuk Muhakemesi Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu ve birçok yasada yeni düzenlemeler yapılacaktır.

Halkımız ve ülke hukuku için getirilen yeni düzenlemeleri ilke olarak destekliyoruz. Ancak, yeterince tartışılmayan ve gerekli alt yapıları oluşturulmadan çıkarılan Medeni Kanun ve

özellikle de Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yapılan düzenleme ve değişikliklerde büyük hatalar yapılmıştır.

Uygulamada her üç yasa yönünden de çok ciddi yakınmalar yapılmaktadır. Nitekim çok kısa süre geçmiş olmasına karşın bu yasalarla ilgili önemli ve kapsamlı değişiklikler yapılmış ve yeni değişiklik talepleri de dile getirilmektedir.

CMK 150. ve 156. maddeleriyle getirilen "zorunlu müdafii" düzenlemesi ve 234. ve 239. maddeleriyle yakınıcıya getirilen "vekil" düzenlemesinde yeterli alt yapı oluşturulmadığı ve yasaların hazırlanma ve yasalaşmasının her aşamasında uyardığımız halde uygulamada çıkacak mali ve hukuksal sorunlar öngörülmediği için büyük bir kaos yaşanmaktadır.

Bu arada Türkiye Barolar Birliği ve barolarımızın "zorunlu müdafii" ve "mağdur haklarının korunması" konularında bir çekinceleri bulunmamaktadır. Aslında bunların daha geniş biçimde uygulanmasını istemektedirler. Ancak, bunun koşulu gereken maddi kaynakların sağlanması, avukatlara Anayasa'ya aykırı "angarya" yaptırılmamasıdır.

Anayasal bir temele sahip olan hak arama özgürlüğünün (1982 Anayasası m. 36) önemli bir

uzantısı ve boyutu olan adli yardım kurumunun, ülkemizdeki uygulaması henüz istenilen ve olması gereken düzeyde değildir. Adli yardım kurumu, çağdaş esaslar doğrultusunda, adliyelerde yurttaşlara etkin adalet hizmetleri verilebilecek şekilde, tek bir çatı altında yeniden düzenlenmelidir.

Bu bağlamda mağdurun korunması konusundaki Finlandiya'da yürürlüğe konulan güvencelelerin Türkiye'de de uygulanmasını istemekteyiz.

Finlandiya'da, mağdurların çok güçlü bir konumda bulunmakta olduğu görülmektedir.² Suç failinin yakalanamadığı veya yargının önüne çıkarılmadığı durumlarda, mağdurun tazminat elde edememesi nedeniyle zarara uğramaması amacıyla, Finlandiya, Avrupa'da ilk olarak 1973 yılında bir özel yasa çıkarmış ve böyle durumlarda mağdura devlet tarafından tazminat ödenmesi esasını benimsemiştir. Fin Mağdur Koruma Yasası, bu konuda dünyadaki en ayrıntılı ve kapsamlı yasalardan biri olarak dikkat çekicidir. Yasa, herhangi bir suçtan doğan bütün bedensel yaralanma

² Joutsen, Matti/Lahti, Raima, *FINLAND Criminal Justice Systems in Europe and North America* (HEUNI; European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nation), Helsinki 1997. (9. Plan AHÖİK raporundan naklen.)

durumlarını kapsamaktadır. Bedensel zarar gören kişiler, tıbbî tedavi ve ilgili diğer giderlerini, sakatlanmasını ve iş göremezliğini; hatta gözlük ve giyim eşyası gibi zati eşyaya verilen zararların da tazminini devletten isteme hakkına sahiptirler. Bunun yanında, işveren, bedensel zarara uğramış olan çalışanına, işine gelemediği günler karşılığında yapmış olduğu ödemeleri, devletten isteyebilir. Herhangi bir kurum veya kuruluş mensubu kişi tarafından verilen malvarlığı zararları veya bu zararların mağdur üzerinde büyük bir yük doğurduğu durumlar da Mağdur Koruma Yasası'nın kapsamına alınmıştır.

Fin Mağdur Koruma Yasası'nun uygulanma alanına, mağdur veya suç failinin uyruğuna bakılmaksızın Finlandiya'da işlenen her türlü suç girmektedir. Yine, suç mağduru, Finlandiya'da bir yerleşim yeri olduğu takdirde, yurt dışında işlenen suçlardan dolayı çektiği bedensel zararı devletten isteme hakkına sahiptir.

Ceza Muhakemesi uygulamasındaki maddi sorunlar ve tıkanıklık konusunda Cumhurbaşkanı makamı ve Başbakan başta olmak üzere, tüm milletvekilleri ve yetkililere bilgi sunulmuştur. Hükümet başkanının yaşadığımız tıkanıklığı gidermek konusundaki anlayışından dolayı teşekkür-

kür etmekteyiz. Kısa zamanda gerekli düzenlemelerin yapılacağına inanmaktayız.

Bir yandan siyasal iktidarın kendi politikaları ve özel tercihlerinin etkisiyle, bir yandan da AB'nin istek ve dayatmaları sonucu gerekli özen gösterilmeden yasalar çıkarılmakta, ayrıca torba yasa tabir edilen bir yöntemle de bir yasa ile sayısız yasanın, sayısız maddeleri değiştirilmek suretiyle Türk hukuk mevzuatının balansı bozulmuş olmaktadır.

Yapılan tespitin en somut kanıtı, çok sayıda yasanın Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ne yeniden incelenmek üzere gönderilmekte olmasıdır.

Bu gün dikkatli birçok hukukçu hızlı bir şekilde değişen mevzuatı izlemede ve değişiklikleri yorumlamada büyük güçlük çekmektedir.

Bu izleme ve yorumlama farkı yanında, ayrıca getirilmek istenen özgürlük ortamına karşı, kimi kurum ve kuruluşlar da açıkça tavır almaktadırlar. Buna en çarpıcı örnek "*Türkiye Hakimler ve Savcılar Birliği*" adlı derneğin kuruluş aşamasında yaşanan olaylar olmuştur. Türk yargısı geçtiğimiz günlerde bir ilki yaşadı ve Birleşmiş Milletler'in 29 Kasım 1985 günlü "*Yargı Bağımsızlığına Dair*

Temel Prensipler" belgesindeki hükme, AB müktesebatına ve Anayasa 90/son maddesindeki düzenlemeye uygun bir biçimde "Türkiye Hâkimler ve Savcılar Birliği" adında bir dernek kuruldu. Türkiye Barolar Birliği olarak bazı önemli çekincelerimiz bulunmakla birlikte bu girişimi son derece olumlu karşıladık. Bu konudaki çekincelerimizi bu yıl temmuz başında Ankara'da yapılan "Savcılık Kurumu" konulu sempozyumda açıkça ifade ettik. Buradaki farklı yaklaşımımız, Birleşmiş Milletler Belgesi'nde özellikle sadece "yargıçların" örgütlenmesinden söz edilmekte olmasıdır. Yargıç savcı birlikteliğinin bu belgede düşünülmemiş bulunmasıdır.

Ayrıca 2003, 2004 ve 2005 tarihli AB İstişari Ziyaret Raporları'nda da yargıçlık ve savcılık kurumlarının ayrı ayrı örgütlenmesinin önerilmiş olmasıdır. Bu konuda şöyle denilmektedir. "Hâkim ve savcılar arasında yakın bir işlevsel ilişki bulunmaktadır. Savcının ofisinin yargıcından açık bir biçimde ayrılmaması, savcının hâkim üzerinde aşırı nüfuz sahibi olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Hâkim ve savcılarının mesleki hak ve ödevlerinin, kurumsal ve işlevsel olarak açık biçimde ayrılması gerekmektedir."

Kaldı ki bu düşünce ve tespit Türk hukukçuları için yeni de değildir. Rahmetli Prof. Dr. Lütfü

ÖZDEMİR ÖZOK

Duran, bu çarpıklığa 1988 yılında yayımlanan kitabında değinmiştir.³

Bu birliktelik yargılama diyalektiğinin tarihsel gelişimine aykırı olduğu gibi, savunmanın da güçsüzleşmesine neden olmaktadır. Bu nedenlerle biz bu konuda her iki organın da ayrı ayrı güçlü biçimde örgütlenmesinden yanayız.

Ancak bu derneğin kurulması aşamasında çok ilginç bir gelişme olmuştur. Derneğe üye olan yaklaşık 600 kişi içinde 8 tane HSYK üyesi bulunmasına karşın, Adalet Bakanlığı idari birimlerinde çalışan hakim ve savcılarla, 81 ilin başsavcılarından hiçbiri bu oluşuma destek veremedi ve üye olmadı. Bu durum açık ve net olarak, yasalarla sağlanan hak ve özgürlüklerin ne kadar kullanılabilirdiğinin yanında, Adalet Bakanlığının bu savcı ve yargıçlar üzerinde ne denli etkili olduğunu göstermektedir. Yargının siyasallaşmadığını, Adalet Bakanlığı bürokrasisinin yargıç ve savcılar üzerinde etkisinin olmadığını iddia edenler bu durumu nasıl izah edeceklerdir.

Örneklerini çoğaltabileceğimiz tüm olumsuzluklar yargıyı da etkilemekte ve bunun so-

³ Prof. Dr. Lütfü Duran, *Türkiye Yönetiminde Karmaşa, Çağdaş Yayınları*, İstanbul 1988.

nucu kimi farklı yorum ve uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Ermeni konferansı öncesi ve sonrası yaşananlar, TCK'nın 301. maddesine göre açılan davalardaki yorum farklılıkları ve buna dayalı eylemler, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi yöneticileri hakkında açılan dava süresince yaşanan hukuk dışılıklar, aynı şekilde "*Şemdinli İddianamesi*" diye tanımlanan iddianamenin düzenlenmesi evresi ve bu iddianameye dayalı olarak açılan kamu davasında yaşanan süreç, M. Ali Ağca'nın tahliyesi ve daha sonra yeniden ceza evine konulması süreçlerinde sergilenen yaklaşımlar yanında, şiddete başvurmadan demokratik haklarını kullanan göstericilere karşı sürdürülen linç girişimlerine son olaylarda olduğu gibi büyük bir kentimizin emniyet müdürünün, daha sonra İstanbul'da bir camide meydana gelen olayla da ortaya çıkan sorumsuz ve özensiz yaklaşımı yasaların yanında anlayışların da değişmesi gerektiğini acı bir biçimde açıkça ortaya koymaktadır. Kuşkusuz bu ve benzeri uygulamalar, kamuoyunda yargı, hukuk, hak ve adalet konularında ciddi umutsuzluklar yaratmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Temel hedef, kanun devleti değil hukuk dev-

leti olmalıdır. Ama bu konuda, son dönemde hortumcu, soyguncu, vurguncu sözlerini çağrıştıran Türk bankacılık sektörüyle ilgili yaşanan kimi kanunsuzluk değil, hukuksuzlukları kimse dile getiremiyor. Oysa, 4389 sayılı Bankalar Yasası'nı değiştiren 5020 sayılı yasanın ve 4672, 5040, 5411 sayılı yasaların olanaklarını arkasına alan BDDK ve TMSF Nazi Almanyası'nda dahi mevcut olmayan yetkileri, hukukilik anlamında değil, kanunilik anlamında acımasızca kullanmaktadır. Şu ya da bu şekilde fona alınan 22 banka yöneticileri hakkında Bankacılık Yasası nedeniyle açılan kamu davalarına müdahil olan TMSF, bir yandan kamu davasının yargılaması sırasında banka sahiplerini en ağır biçimde itham ediyor, öte yandan aynı banka sahipleriyle borç ödemesi yönünden görüşmeler yapıyor. TMSF başkanı övünerek, kendilerinin binlerce dava açtıklarını, aynı şekilde kendi aleyhlerine de binlerce dava açılmış olduğunu ifade etmektedir.

Fona alınan yirmi iki bankanın tamamı, Türk bankacılık sektörünün iyileştirilmesi için değil, IMF'in talimatıyla fona alınmıştır. Özellikle bu bankalardan beşinin fona alınmasının Türk mali ve ekonomi sektörü için iyi olmayacağını bildiren BDDK, bunların fona alınmaması için IMF'e ricada bulunmuş, ancak IMF yetkilileri şiddetle karşı

çıkarak bu bankaların da fona alınmasını istemiştir. Fona alınan bankaların çoğunluğunun sahipleri ve üst düzey yöneticileri ile ilgili yüzlerce kişi hakkında ceza ve hukuk davaları açılmıştır. Bunların arasında özellikle çoğu yurt dışı tahsilli, bir dönem Türk bankacılık sektörünün yetiştirdiği çok yetkin, saygın ve namuslu bankacılar vardır. Namuslu-namussuz, suçlu-suçsuz, ya da halk deyimi ile yaş-kuru ayrımı yapılmadan bu insanların tamamının geleceği hukuk dünyamızın baş belası olan, çoğunluğu bilmez kişilerin egemen olduğu bilirkişilik kurumunun yorum ve değerlendirilmeleriyle karartılmak istenmektedir.

İşin başka bir ilginç yanı ise, Türk bankacılık ve finans sektörünün omurgasını oluşturan bu kişiler için ileri sürülen iddia ve isnatların kamu bankaları için yılladır dillendirildiği ve buna neden olanlar hakkında hiçbir işlemin yapılamamış olduğu tespit ve değerlendirmesidir.

Eğer ülkemizde "*hukukun üstünlüğü*" nün egemen olması yanında, tüm kurum ve kurallarıyla işleyen bir "*hukuk devleti*" nin varlığından söz edecek ve hukukun gücünü etkin kılacaksa, sübjektif değerlendirmelerden uzaklaşarak, objektif ve yansız değerlendirmeler yapmak durumundayız. Türk finans ve bankacılık sektöründe çalışanlara

uygulanan bu antidemokratik yasaları Yunan sermayesinin ortak olduğu banka başta olmak üzere, teker teker yabancı sermayenin egemenliğine giren bankalara da uygulayabilecek miyiz? Buna asla olanak yok, çünkü hiçbir AB ülkesinde bizdeki gibi antidemokratik bankalar yasası yok. Kaldı ki, Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasında yapılan düzenleme ile evrensel ve bölgesel ölçekli uluslararası insan hakları hukukunun kaynaklarını oluşturan sözleşmelerden taraf olduklarımızı, denetim organlarının kararlarını da kapsayacak biçimde ulusal düzenlemelere üstün tutarak doğrudan doğruya uygulama yükümlülüğü getirilmiştir.

Kuşkusuz bu konuda en çok başvurulacak ve atıf yapılacak uluslararası sözleşme, ülkemizin AB ile bütünleşmesinde en önemli kaynak olan ve bir anlamda "AB Anayasası" gibi algılanan ve Kopenhag siyasi kriterlerince de açıkça gönderme yapılan "İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi"dir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yorumlanarak uygulanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne göre; mahkemeye başvurma hakkı, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkemelerde yargılanma hakkı, aleni yargılanma hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, masumiyet karinesinden yararlanma hakkı, makul süre içinde

yararlanma hakkı, savunmanın sağladığı tüm olanaklardan yararlanma hakkı, "adil yargılanma"nın olmazsa olmaz koşullarını oluşturmaktadır. Oysa antidemokratik hükümler içeren Bankalar Yasası bu hakların birçoğunu ihlal etmektedir.

Konunun başka ilginç yanı da, bu denli insan hakları, anayasa ve hukukun genel ilkelerine aykırı olan Bankalar Yasası ve değişiklikleri yeniden görüşülmek üzere TBMM'ne gönderilmediği gibi Anayasa Mahkemesi'ne de götürülmemiştir. Çünkü dönemin siyasi parti temsilcileri sanki gelen noktada kendi sorumlulukları yokmuş gibi tamamen bankacılık sektörünü ve dönemin banka sahipleriyle çalışanlarını suçlamışlardır.

Ülkemizde, artık gücü tartışılmayan yazılı ve görsel basınımızda konunun üzerine gidince güçlü bir kamuoyu muhalefeti oluşmuştur. İşte bu olgu bankacılık sektörüyle ilgili soruşturmanın ve eleştirilerin her aşamasında etkili olmuştur.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Devleti oluşturan üç temel güç yanında, batı ülkelerinde olduğu gibi yazılı ve görsel basını oluşturan medya kuruluşları bu gün artık ülkemizde de kamuoyunun gündemini belirleyecek

etkinliğe ve güce kavuşmuştur. Medyanın kuşkusuz birçok yolsuzluğun, vurgunun, haksızlığın ortaya çıkarılmasında, halkımızın haber alma ve bilgilendirilmesinde önemli katkıları vardır. Demokratik yaşam için zorunlu şeffaflık sağlama ve bilgilenme görevini ifa etmektedirler. Ancak, medya, zaman zaman bu gücünü ve olanaklarını gerekli özen ve duyarlılık göstermeden kullanmakta ve olumsuzlukların yaşanmasına da neden olmaktadır.

Tartışılmaz bir güce sahip olan medyanın yargılama öncesi ve yargılama sırasında yaptığı yayınlar yargılamayı etkilemekte, özellikle yargıçların takdirine giren konularda sanık ve taraflar aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. Her zaman söylediğimiz bir sözü bu nedenle bir kez daha yineleyeceğim "*adli haber herhangi bir haber değildir.*" Bu haberler verilirken büyük özen gösterilmesi gerekir.

Yargıda beraat etme, aklanma olasılıkları vardır. Yargılamanın anlamı budur. Bu nedenle yargılama yapılmaktadır. Bir rapor, bir tutanak, bir tanık beyanı kişinin mahkum olmasına yetseydi, bu kadar masrafa, binalara, araştırmalara, soruşturmalara gerek kalmaz, bir tutanakla her şey halledilirdi.

İnsan olarak, toplumsal ilişkiler nedeniyle herkesin yargı önüne çıkma olasılığı vardır. Ülkemizde açılan kamu davalarının yaklaşık yarıya yakınının, yetersiz soruşturma ve delillerle dava açıldığından beraatla sonuçlandığı da dikkate alındığında, medyanın açılan kamu davalarıyla ilgili yayınlarında daha duyarlı olması gerekmektedir.

Aksine son zamanlarda ve özellikle Danıştay'a yapılan saldırıdan sonra; yazılı ve görsel basında "soruşturmanın gizliliği", "masumiyet karinesi", "lekelenmeme hakkı" gibi ceza hukukunun temel ilke ve kavramlarına aykırı yayın ve açıklamalar yapılmıştır.

Sadece bu ilke ve kavramlara değil, pozitif hukuk kurallarına da aykırı olan bu davranışlar hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

TCK'nın 258. maddesinde "...görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayınlayan veya ne surette olursa olsun, başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştıran kamu görevlisine, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir..." hükmü, 285. maddesinde "...soruşturmanın gizliliğini alenen ihlal eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır..." hük-

mü, 286. maddesinde "...soruşturma ve kovuşturma işlemleri sırasında ses ve görüntüleri yetkisiz olarak kayda alan veya nakleden kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır..." hükmü 288. maddesinde "...bir olayla ilgili olarak başlatılan soruşturma ve kovuşturma kesin hükümle sonuçlanuncaya kadar, savcı, hakim, mahkeme, bilirkişi veya tanıkları etkilemek amacıyla alenen sözlü veya yazılı beyanda bulunan kişi altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır..." hükmü ve Basın Yasası'nın "Yargıyı Etkileme" başlığını taşıyan 19. maddesinde "...hazırlık soruşturmasının başlamasından takipsizlik kararı verilmesine veya kamu davasının açılmasına kadar geçen süre içerisinde, Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme işlemlerinin ve soruşturma ile ilgili diğer belgelerin içeriğini yayımlayan kimse, iki milyar liradan elli milyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza, bölgesel süreli yayınlarda on milyar liradan, yaygın süreli yayınlarda yirmi milyar liradan az olamaz. Görülmekte olan bir davada kesin kararla sonuçlanuncaya kadar, bu dava ile ilgili hâkim veya mahkeme işlemleri hakkında mütalaa yayımlayan kişiler hakkında da birinci fıkrada yer alan cezalar uygulanır..." hükmünden oluşan pozitif hukuk normları karşısında, yaşanan hukuk dışlıkları ve olumsuzlukları izah etmek mümkün değildir. Unutulmamalıdır ki, en sorumlu makamdaki siyasetçimizden, tüm

medya mensuplarımıza ve de en sade yurttaşımıza kadar hepimizin bir gün "şüpheli" konumuna düşmemize yol açacak soyut suçlamalarla karşılaşabileceğimizi hatırlatmak istiyorum. Böyle bir konuma düşünce yakınmak ve bu ilke ve kavramlara sarılmak yerine, her zaman ve her koşulda bu ilke ve kavramların savunucusu ve koruyucusu olmamız gerekmektedir.

Soruşturma veya yargılama sürecinin işleme başlatılmasına rağmen, yargıya olumsuz etkiler yaratacak biçimde görsel ve/veya işitsel iletişim araçlarını hukuka aykırı kullanması vatandaşlar üzerinde, adalete bağlılık, güven ve saygı gibi ulusal duyguları sarsıcı etkiler yapmaktadırlar. Basın, basın özgürlüğü kapsamında buna bir çare üretmelidir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Avrupa Birliği uyum sürecinde ciddi adımlar atılmış bulunmaktadır. Bunların uygulamaya bir şekilde yansıtılmasının, bu konuda büyük sorumluluğun bütün unsurlarıyla yargıya düştüğünün bilincindeyiz.

Ancak, Avrupa Birliği ile uyum konusunda asıl önemli, yasal düzenlemelerin henüz gündeme gelmediğini belirtmeliyim.

ÖZDEMİR ÖZOK

Yargı alanındaki AB politikalarının amacı; özgürlük, güvenlik ve adalet alanı olarak birliği sürdürmek ve daha da geliştirmektir. Avrupa Birliği açısından bağımsız ve etkin bir yargı sistemi oluşturulması son derece önemlidir. Mahkemelerin tarafsızlığı, bütünlüğü ve yüksek standardı hukukun üstünlüğünü korumada esastır. Bu da yargı üzerindeki dışsal etkileri ortadan kaldırmak ve yargıya yeterli malî kaynak ile eğitim olanağı sağlamak hususlarında güçlü bir kararlılık gerekmektedir.

Avrupa Birliği açısından adil yargılama usulleri için yasal güvencelerin bulunması yaşamsal bir önem taşımaktadır. Aynı şekilde, üye devletler demokratik kurumların istikrarına ve hukukun üstünlüğüne yönelik bir tehdit niteliğinde olan yolsuzluklarla etkin mücadele etmelidirler. Yolsuzluğun önlenmesi ve caydırılmasına yönelik tutarlı politikanın desteklenmesi için somut yasal çerçeve ve güvenilir kurumların varlığı gerekmektedir. Yine, üye devletler müktesebat ve temel haklar şartında garanti altına alınmış bulunan temel haklara ve AB yurttaşlarının haklarına saygıyı tesis etmelidirler.

Yukarıda belirtildiği gibi, Avrupa Birliği'nin yargı alanındaki istemleri özetle, mahkemelerin bağımsızlığını sağlamak, hukukun üstünlüğünü

tesis etmek, adil yargılanma sağlamak ve özellikle her türlü yolsuzluklarla etkin bir mücadele vermektir. Ancak, 24 Temmuz 2003 tarihli *Resmî Gazete'de* yayımlanan Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı'nda bu konulara deyinilmeden, yargı alanında yapay bir takım önlemlere vurgu yapılmıştır.

Halbuki Türk yargısının Avrupa Birliği müktesebatına uyum sağlayabilmesi için çok boyutlu ve köklü önlemlerin alınması kaçınılmazdır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği müktesebatına tam bir uyum için alınması gerekli önlemler, üst başlıklar halinde, aşağıda gösterilmektedir:

- Hâkim ve savcılarının, meslekî hak, yetki ve görevlerinin kurumsal ve işlevsel açılardan, açık bir biçimde birbirinden ayrılması sağlanmalıdır.
- Hâkim ve savcılarının meslekî örgütlenmesini oluşturmaya yönelik gerekli yasal düzenleme yapılmalıdır.
- Hukukun üstünlüğünü yaşama geçirebilmek için Anayasa'da ve yasalarda gerekli düzenlemelere gidilmelidir.
- Yargı bağımsızlığı bütün kurum ve kurullarıyla birlikte yaşama geçirilmelidir.

ÖZDEMİR ÖZOK

- Yargılama düzeninde iddia ile savunma güçleri arasında eşitlik kurulmalıdır.

- Yürütme ve idare organlarında hâkim ve savcının geçici yetkilerle görevlendirilmesi uygulamasından vazgeçilerek, uzman hukukçu ağırlıklı bir profesyonel kadro istihdamını amaçlayan personel yapısına kavuşturulmalıdır.

- Yargı sistemi ve adalet hizmetleri için ayrılan kamusal kaynaklar, AB üyesi ülkelerin ortalama düzeyine yükseltilmelidir.

- Adil yargılanma ilkesinin tüm gerekleri tam anlamıyla karşılanmalıdır.

- Yolsuzluklarla mücadelede yargı organlarının önündeki mevcut tüm engeller kaldırılmalıdır.

- Hâkimlerin yönetsel bakımdan Adalet Bakanlığı ile olan bağılıkları tamamen sona erdirilmelidir.

Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde gerçekleşen görüşmeler çerçevesinde başlatılmış olan tarama çalışmalarının sonucunda, ulusal mevzuatımıza, AB müktesebatı ve çağdaş hukuk düzenlerindeki normları ile uluslararası alanda genel kabul gören teknik standartları kazandırılacağını ümit etmekteyiz.

Yakın bir gelecekte geniş katılımcı bir Anayasa yapımına yönelik çalışmalarla yargı organlarının demokratik bir güç haline getirilmesi temel amacına uygun biçimde örgütleyen; olay ve denetim mahkemelerinde tam bağımsız ve tarafsız hâkim ve savcılar yargısal güvence altına alan pozitif kuralların anayasal sistemimize dâhil edilmesini beklemekteyiz.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Güçlü, etkili ve adalete ulaşmayı sağlayabilecek nitelikte bir yargı erki olmadan "*hukuk devleti*"nin gerçekleşmesi mümkün olamayacağı gibi, "*hukukun üstünlüğü*" de sağlanamayacaktır. Bu önemli günde gerçek anlamda bir hukuk devleti olabilmenin en önemli ögesi olan yargı erki hakkındaki pek çok platformda ve değişik zamanlarda dile getirmiş olduğumuz, düşünceleri bir kere daha kısaca sıralamak istiyorum.

• Hukuka ve onun öğretim-egitimi sonunda yetişen hukukçuya verilen önem, o ülkede uygulanan siyasal, hukuksal rejimin kalitesiyle doğrudan orantılıdır. Nitelikli hukukçuların, hukuk devletinde önemli görevleri vardır.

Hukukçu olmazsa, devlet sıradan bir örgüt-

lenme ve yönetme mekanizması olarak kalır. Ona çağdaş anlamını verecek olan hukukçudur. Bu bağlamda hukuk mesleği özel bir meslektir. Bu nedenle hukukçu da özel olarak yetiştirilen kişi olmalıdır.

Nitekim birçok batı ülkesinde, hukuk eğitimi lisansüstü yapılan bir eğitimidir. Toplumda birçok kişinin bilinçli ya da bilinçsiz olarak kullandığı, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti kavramları ancak nitelikli hukukçuların uygulaması ile yaşama geçebilir.

Evensel demokratik ilkeleri ve insan haklarını içeren normlar ve yasaların dahi, amaca uygun bir biçimde uygulanabilmesi, amaca uygun yorumlanabilmesi, yargılama ve karar sürecinde hukukçuların sağlam hukuk bilgisine, yorum ve değerlendirme gücüne bağlıdır.

Çünkü hukuksal yorum ve değerlendirme sosyolojik, psikolojik, siyasal tarih, felsefe, iktisat, mantık ve hatta matematik gibi bilim dallarına olan ilgi ve bilgi ile mümkündür. Ancak bütün bunları özümsemiş ve böylece hukuki düşünmeyi öğrenmiş hukukçular yetiştirdiğimiz takdirde hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti kavramlarını yaşama geçirmiş olabiliriz. Son dönemlerde uygulamada görülen olumsuzlukların temel ne-

denlerinden birisi bu özellikleri taşıyan nitelikli hukukçuların giderek azılmasından kaynaklandığını söylemek pek iddialı olmasa gerek.

Hukuk eğitimi ve öğretimi, mevcut durumu itibariyle, hukuk öğrencilerine metodolojik ve analitik düşünme yetisi için gerekli becerileri tam olarak kazandırabilme konusunda istenilen düzeyde değildir.

Ülkemizde hukuk lisansı öğretimi, devlet ve vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren ve sayıları toplam 37'yi bulmuş olan hukuk fakültelerinin mevcut sınırlı olanakları çerçevesinde verilmeye çalışılmaktadır. Hukuk fakültelerinin sayısı ve donanımı, ülkemizin eğitim düzeyi, sosyo-kültürel koşulları ile nüfusu ve demografik yapısı dikkate alındığında, yeterli görülemeyebilir. Ancak, bu fakültelerin büyük çoğunluğunda kütüphane, derslik ve hizmet binası ile teknik ve fiziksel donanım, akademik ve idari kadrolar ile öğrenci kapasitesi bakımından ciddi düzeyde nitelik ve nicelik sorunları yaşanmaktadır.

Belki de bu sorunların en başında, gereken yetkinlikte ve birikimli akademik kadroların oluşturulamamış ve zengin içerikli bilgi işlem ağı sayfaları üzerinden çevrimiçi hizmetleri sunan e-kütüphanecilik sistemlerinin, henüz kurulamamış

ÖZDEMİR ÖZOK

olması gibi temel sorunlar gelmektedir. Özellikle, belirtilen bu iki sorun kümesi, hukuk eğitiminde her geçen gün yaşanan kalite kaybını ve verim düşüklüğünü içeren bir biçimde; değişik boyut ve görünüşleriyle birlikte uzun dönemde olası olumsuzlukları da barındırmaktadır.

- Hukuk fakültelerinden mezun olmayan ve dolayısıyla, gerekli kuramsal ve uygulamalı hukuk bilgilerini, bir başka anlatımla yeterli hukuk nosyonu ve formasyonunu almamış kişilerin özellikle idarî yargı hâkim adaylığı için yapılan sınavlar sonucunda atanabilmeleri, çağdaş adalet hizmeti ve yargı sistemlerinin temel niteliği ile örtüşmemektedir.

- Öncelikle kamu görevlilerinin bir bölümü hakkında, kamu görevi ve sıfatı itibarıyla, bazı yargısal dokunulmazlıklar ve ayrıcalıkların tanınmış olması, toplumun adalet duygusunu zedelemektedir.

- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Yüksek Askerî Şura tarafından kesin olarak alınan idarî kararlara karşı, yargı mercilerine başvurulamaması nedeniyle, söz konusu kurullar, âdeta birer özel idarî yargı organı niteliğine dönüştürülmüş olmaktadır. Bu durum, hukuk devleti ve adil yargılanma ilkeleri ile bağdaştırılamamaktadır.

• Adalet ve yargı hizmetleri alanında gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, yargı etiğine ait kuralları sistematik ve bütünsel açıdan düzenleyen bir kanun bulunmaması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

• Yargı bağımsızlığı ve hâkim güvencesi ilkeleri mevzuatta yeterince sağlanamamıştır. Örneğin, Anayasa'da (m. 140/6 ve m. 159 gibi) yargının yönetimi ve denetimi, yürütme organının bir parçası olan Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak düzenlenmiştir.

• Türk yargı örgütünün hemen her derecesinde görülmekte olan davalarda, ortalama yargılama sürelerinin uzunluğu sorunu yaşanmaktadır. Nitekim bu olumsuz durum, Adalet Bakanlığı'nın 2000-2004 yılı adalet istatistiklerinde yer alan veriler ve rakamsal bilgiler göz önünde bulundurulduğunda açıkça anlaşılmaktadır.⁴

• Savcılık uygulamalarında, yeni Ceza Muhakemesi Yasası ile (CMK m. 174) iddianamenin

⁴ Hukuk ve ceza mahkemelerinde açılan davalar itibariyle gelen çıkan dava dosyası ve iş durumları ile gün olarak ortalama yargılama süreleri hakkında ayrıntılı bilgi ve ilgili diğer istatistiksel veriler için bkz., ve krş., T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, *Adalet İstatistikleri Yıllığı*, Ankara 2004.

iadesi kurumu getirilmiş olsa da, tüm usulî gerekler doğrultusunda olay ve hukuki değerlendirme açısından iyi yürütülememiş soruşturmalar sonucunda hazırlanmış iddianamelerle, isnat ve iddia konusu somut eyleme ilişkin tüm kanıtlar toplanamadan, eksik ve isabetsiz hukuksal nitelendirmelerle kamu davaları açıldığı görülmektedir.

Bunun sonucu olarak Cumhuriyet Savcılıkları tarafından hazırlanan iddianameler ile açılan kamu davalarının büyük bir oranının beraatla sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Bu da anılan kurumun hizmet kalitesini ve verimini tartışmalı hale getirmiştir. Nitekim yıllık adalet istatistiklerinin karar türlerine ilişkin oransal dağılımını gösteren verilerinde, Cumhuriyet Savcılarının ceza mahkemeleri nezdinde açtığı davaların, ancak yarısına yakın bir oranında mahkûmiyet kararı verildiği gözlemlenmektedir.

- Adli tıp ve adli bilimler alanındaki bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun olarak, gerektiğinde iddia ve savunma ile işbirliği içerisinde, maddî olayı ortaya çıkarma amacına ulaşabilmek için, suç yeri incelemesi ve kanıtların toplanması tekniklerinin uygulanmasında ve kriminolojik analiz laboratuvarlarının çalıştırılabilmesinde merkez laboratuvarlar dışında teşkilatlanma yetersiz-

likleri ile yetişmiş insan gücü ve teknik altyapı eksiklikleri mevcuttur. Adli Tıp Kurumu'nun taşra örgütünün yeterli bir donanım ve örgütlenme biçimine kavuşturulamamış olması adli tıp hizmetlerinin verimli ve düzenli sunumunu güçleştirmektedir.

- Mahkemelerin örgütlenmesinde sulh-asliye mahkemesi şeklinde yapay ve gereksiz bir sınıflandırmaya gidilmiş olması; yeterli sayıda uzman hâkim bulunmamasına rağmen, "*Fikrî ve Sinaî Haklar, Ticaret, İş, Tüketici, Aile ve Çocuk Mahkemeleri*" gibi özel görevli uzmanlık mahkemelerinin kurulması, yargıda görev ve iş bölümü uyumsuzluklarına yol açmakta ve dolayısıyla ortalama yargılama sürelerinin uzaması sorununu ortaya neden olmaktadır.

- Aile ve çocuk mahkemelerinde hâkimin yargısal görevlerinde yardımcı uzman sıfatını haiz psikolog, psikiyatr, pedagog ve sosyal hizmet uzmanı ile sosyal çalışmacı gibi uzman kadrolarına atamalar yapılmadığı için, kadroların doldurulmadığı görülmektedir.

- Türkiye Adalet Akademisi'nin, akademik, meslekî ve bilimsel etkinliklerinin yürütülmesi, organizasyonu, finansmanı ve yönetiminde mevcut kurumsal yapısı ve işleyişi itibarıyla, Bakan-

ÖZDEMİR ÖZOK

lığa bağlı bir birim olarak çalışması, onun akademik ve bilimsel geleceğinin siyasî güdüm altına alınmasına sebep oluşturabilecek bir durumdur.

- Ceza infaz kurumlarında; hükümlülerin, bireysel özelliklerine, işledikleri suçların tip ve niteliğine uygun olarak farklı mekânlara yerleştirilememesi, çağdaş ceza ve infaz sistemlerinin gerekleri karşısında olumsuzluklara yol açmaktadır.

- Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu üyeleri, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkan ve üyeleri, Başsavcılar, Cumhuriyet Başsavcı Vekili, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Sayıştay Başkan ve üyeleri ile ilgili ceza davalarına bakmakla görevlendirilmiştir. Anayasa'daki mevcut düzenlenme biçimi itibariyle '*Yüce Divan*' kurumu, adil yargılanma ve doğal hâkim ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda, yüce divanın oluşumu, yüce divanda yargılanması öngörülenler, sevk usulü, iddianamenin hazırlanması ile kararlarına karşı yeniden inceleme ve denetim yollarının açılması gibi konular bakımından tartışmalara sebebiyet vermektedir.

- Yargılama organları Anayasa'nın madde 90/son fıkrası çerçevesinde, usulüne göre yürür-

lûge konulmuş milletlerarası antlaşmaların iç hukukta doğrudan uygulanması hususunu gerektiği ölçüde göz önünde bulundurmamaktadır.

• Hâkimlerin atanma, tayin, nakil ve yetkilendirilme işlemlerinde, çoğu kez uzmanlığa riayet edilmemektedir. Gerçekten de, uzun süre ceza hâkimi veya Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapan bir kimse, hukuk hâkimi olarak ilk derece ya da yüksek mahkemelere atanabilmektedir. Bu durum, uzman hâkimlik anlayışına aykırı olduğu gibi, o hâkimin yıllar boyunca edindiği meslekî bilgi birikimi ve deneyimlerin yararlanulamamasına neden olmakta; ayrıca, yeni atandığı mahkemede, âdeta mesleğe yeni başlamış gibi, ilgili konuları yeniden öğrenmek zorunda kalmaktadır. En önemlisi bu durum hâkimler ile savcılar birlikteliği açısından ilgi çekici bir tablo oluşturmaktadır. Bu olumsuz durum karşısında, uygulama hataları yapılabilen ve hukuka aykırı kararlar verilebilmekte; hâkim savcı birlikteliği karşısında savunma güçsüz kalmaktadır.

• Yargılama usulünü düzenleyen yasalarının karmaşık düzenekleri ve özellikle, maddî hukuka ilişkin bazı yasalarda usulî kurallara da yer verilmiş olması, davaların uzamasına yol açtığı gibi, mahkemelerde önemli usul hataları yapılmasına

ÖZDEMİR ÖZOK

sebebiyet vermektedir. Ayrıca, bazı önemli usulî eksiklik ya da yanlışlıklar içeren kararların verilebilmesi ve bunun sürekli bir biçimde tekrarlanması, sonuçta adil yargılanma ilkesini olumsuz etkilemektedir.

- Yargıda davaların uzamasına ve yargı hizmetlerinde güvenin azalmasına neden olan önemli bir konu da bilirkişilik kurumudur.

- Çekişmesiz yargı işleri genellikle dava şeklinde mahkemelere yansıtılmakta ve mahkemelerce de karara bağlanmaktadır. Çekişmesiz yargı işlerine özgü hukuk yargılaması yöntemlerini gösteren yasal kurallar bulunmamaktadır. Bu durum hukuk davalarında iş yükünün artmasına sebebiyet vermektedir.

- Hukuk davalarının büyük bir bölümünde yargılama süresinin uzaması, başta devlet olmak üzere kamu hukuku tüzel kişilerinin taraf olduğu uyuşmazlıkların çözümünde kamu avukatlığı kurumunun işleyişinden kaynaklanmaktadır. 4353 sayılı Maliye Vekâleti Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Umum Müdürlüğü'nün Vazifelerine Dair Kanun'un 32. maddesi genellikle, bu kanuna tabi kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu davalarda verilen tüm kararlara karşı yasa yollarına gidilmesini zorunlu kılmaktadır.

• Adli Tıp Kurumu'nun malî, idarî ve bilimsel özerkliği sağlanmadan Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapmakta olması bilirkişilik kurumunun bağımsızlığı ilkesine aykırılık oluşturduğu gibi aynı zamanda, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesindeki kriminal laboratuvarların Adli Tıp Kurumu dışında ayrı ayrı hizmet vermeleri adli tıp ve adli bilimler alanında hizmet aksamalarına yol açmaktadır.

• Ülkemizde adli kolluk ile genel kolluk arasında görev ve yetki alanı sınırlarını belirleyen yasal bir düzenleme bulunmamaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yargının önemli bir ögesi olan savunma ve genellikle savunma hakkını kullanan avukatlar ile onların örgütleri olan barolar ve Türkiye Barolar Birliği'nin sorunları yıllardır çözümlenmemiştir. Çözülmesi konusundaki öneri, istek ve uyarılarımıza da gerekli duyarlılık gösterilmemiştir.

Türkiye Barolar Birliği'nin 37. Kuruluş Yıldönümü dolayısıyla lütfettiğiniz kutlama mesajından *"Türkiye Barolar Birliği'ni yargı kuruluşları arasında"* kabul eden vurgunuz bizi bizatihi mesajınız kadar mutlu etmiştir. Bunu burada zikret-

memin nedeni hem teşekkürlerimi sunmak; hem de Türkiye'de, AB ile yoğun uyum çabalarına karşın, yargının savunma ayağını oluşturan mesleğimiz ve onun yasal kuruluşları ve Türkiye Barolar Birliği'nin üzümlere söylemeliyim yargı erkinin iddia ve hüküm ayakları yanında yürütme, idare ve yasama tarafından sizin göstermiş olduğunuz anlayışla henüz kabul edilmemiş olmasıdır.

Adalet ve yargı alanında çalışan tüm kesimler arasında yaşanan mevcut bazı mesleki saplantıların aşılabilmesi ve anlamsız bir kurum taassubunun görülmesi, yargı gücünü oluşturan birimler arasında birlik ve beraberliği temel alan bir uyum ortamında çalışma düzeninin oluşturulabilmesi sonucunda, olmaması gereken hasımsal tavır, tutum ve davranışların sergilenmesi, benimsememe ve kendini farklı görme kompleksinden kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda çok değişik yerlerde, değişik zamanlarda çeşitli örnekler gösterilmiş, yakınmalarda bulunulmuştur. Bunları bu özel günde bir kere daha satırbaşları halinde kamuoyuna sunmak istemektedirim.

• Mesleğimiz açısından en önemli sorunlardan biri duruşma sırasında iddia ile eşit koşullara sahip olmamaktır. Bu konuda AB İstisari Ziyaret

Raporları'nda önemli tespitler bulunmasına karşın gözle görülür bir gelişme görmemekteyiz. Bakanlığın savcıların mahkeme müzakerelerine katılmaması tavsiyesi bu konudaki düşüncemizin haklılığını göstermektedir.

Ancak, genelge yetersiz olduğu gibi sorunun sadece su üzerindeki bölümüne yöneliktir. Bu konuda anlayış değişikliği yapılarak "silahların eşitliği" ilkesinin yargılama salonlarına girmesini dilemekteyiz. Bu yargıya vatandaşın güveninin en önemli unsurudur.

Yargılama düzeninde iddia ve savunma güçleri arasındaki silahların eşitliği ilkesinin gereklerinin her aşamada ve konumda yaşama geçirilememiş olması savunma ve dolayısıyla adalet üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır. Yargılama sürecinde savcılar ile eşit konumda bulunmaları gereken avukatların, duruşma salonlarındaki rolü ve etkinliğini arttırmaya yönelik yasal düzenlemelere henüz gidilememiş olması önemli bir eksiklik olarak devam etmektedir.

Avrupa Birliği Komisyonu yetkilileri tarafından 2003, 2004 ve 2005 yıllarında hazırlanmış olan İstişarî Ziyaret raporlarında, avukat ve savcıların ceza yargılamalarındaki rolü ve etkinliklerini arttırmaya ve özellikle, yargı diyalektiği sürecinde

konumlarını dengelemeye ilişkin olarak çeşitli hususlar belirtilmiştir.⁵

Savunmanın yargının üç ayağından biri olduğu gerçeği tamamen göz ardı edilerek; iddia-savunma ve yargılama makamlarının ortaklaşa bir adli etkinlik anlamındaki yargısal diyalektiğin, savunma avukatları dışlanarak hâkim ve savcı birlikteliğine dönüştürülmesi yanlıştır.

Ceza davalarında avukatların yargılamanın her aşamasında (yani, gözaltına alınmadan itibaren ceza infazının tamamlanması kadarki süreç-

⁵ Avrupa Birliği Komisyonu'nun görevlendirdiği uzmanlarca hazırlanmış olan bu 'İstisari Ziyaret Raporları'ndaki hususlara ilişkin saptamalar ve tavsiyelerin ayrıntıları için bkz., *Türkiye Cumhuriyeti'nde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstisari Ziyaret Raporu 28 Eylül-10 Ekim 2003*, (Hazırlayanlar: Kjell Bjornberg/Paul Richmund), Avrupa Birliği Komisyonu, 113-117 (Orijinali 156 sayfa olan bu Raporun Türkçe çevirisi için: T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tetkik hâkimleri); 2004 İstisari Raporun Türkçe çevirisi: *Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstisari Ziyaret Raporu 11-19 Temmuz 2004*, (Hazırlayanlar: Kjell Bjornberg/Paul Richmund), 113-117 (Orijinali toplam 177 sayfa olan bu 2004 İstisari Raporun Türkçe çevirisi: T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tetkik hâkimleri); *Türkiye Cumhuriyeti'nde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstisari Ziyaret Raporu 13 Haziran-22 Haziran 2005*, Hazırlayanlar: Kjell Bjornberg/ Ross Cranston, Avrupa Birliği Komisyonu Brüksel (Tercümesi: T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimleri).

te) şüpheli, sanık ve mahkûmlar ile her durum ve koşul altında görüşebilmelerinin sağlanması için gerekli olanaklar henüz sağlanmış değildir.

• Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin tanıdığı ve tanımladığı "*adil yargılanma hakkı*"nın sağlanması konusunda önemli bir ögenin gerçekleştirilmesi için CMK gereğince sanık ve yakınanlara avukat atama işi, bürokrasinin sorunun önemini kavrayamaması nedeniyle avukatlar için Anayasa'nın yasakladığı angaryaya dönüşmüştür. Son günlerde Sayın Başbakan'ın soruna çözüm bulmak için olumlu yaklaşımı sonucunda meslektaşlarımız kamuya yüklenen hizmeti, giderleri ceplerinden ödemedi, almadıkları ücretler için KDV ve vergi ödemedi yerine getirebileceklerdir.

• Savunmayı içine sindiremememin en güzel örneği protokol konusunda karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda Avukatlık Kanunu açıktır. Baro başkanları İl Cumhuriyet Başsavcısının, Türkiye Barolar Birliği Başkanı da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının yanında savunmayı temsil edeceklerdir. Ancak, Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun Ankara'daki protokol sorunu savunmayı yargının önemli bir parçası sayan anlayışınız sonucu verdiğiniz emirle bu yıl çözülebilmiştir.

Bu konuda da teşekkürlerimi arz ederim.

Baro başkanlarının sorunu ise devam etmektedir. Temsil görevi bulunmayan yargı mensupları öne geçmekte, üniversite rektörleri yasaya uygun olmayan biçimde İl Başsavcısı ile baro başkanları arasına sokulmaktadır. Bizim açımızdan sorun şurada veya burada olmak değildir. Sorunu savunmanın yargı içindeki yerinin belirlenmesi ve kabullenmesi olarak gördüğümüze inanmanızı isteriz.

• Son iki yıl içinde avukatlara karşı çok sayıda saldırı olmuştur. Bunların bir kısmı ölümlü sonuçlanmıştır. Silahın koruyuculuğu konusunda tereddütlerimiz olmasına karşın, caydırıcılığını da görmezden gelemeyiz. Avukatlar için silah ruhsatı verilmekte, ancak yargı mensupları için sağlanan akçalı kolaylık gösterilmemektedir. Pek çok avukat için ticaret erbabı, çiftlik ağaları veya hayvan tacirleri düşünülerek konulan harçlar ödenmez boyutlardadır. Bu konuda yargının ayrılmaz bir parçası olan savunma mensuplarına hâkimler ve savcılara sağlanan akçalı kolaylıkların sağlanması gerektiğini vurgulamak istiyorum.

• Avukatlık Kanunu'nun ikinci maddesi hükmüne göre, *"yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi*

teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadırlar." Yasanın bu emri içselleştirilemediği için yardım bir yana zorluk nedeni de olmaktadır. Avukatların bu konudaki yakınmaları anlayış değişikliği ve kabullenme olmadığı sürece de bitecek gibi görünmektedir.

• Avrupa Birliği kriterlerine uygun ve bir reform niteliğinde bulunduğu iddia olunan Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesi birinci bendinde, müdafinin, soruşturma evresinde dosya içeriğinde inceleyebileceği ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabileceğini hükme bağlanmıştır.

Aynı maddenin ikinci bendi kurala istisna getirmiştir. "soruşturmanın amacını tehlikeye düşebilecek ise" hakim kararıyla müdafinin bu yetkisi kısıtlanabilecektir. Bu istisna hükmüne objektif kullanıldığı takdirde hiç kimse itiraz etmemektedir. Ancak uygulamada Cumhuriyet Savcıları ve onların taleplerine göre sulh ceza hakimleri bu istisna hükmünü genel uygulama şekline sokma temayülü göstermektedirler. Bu savunma hakkının kullanılması önünde ciddi bir engel olarak görülmeye başlanmıştır.

ÖZDEMİR ÖZOK

- Avukat Kanunu'nun dokuzuncu maddesi hükmüne göre, Türkiye Barolar Birliği tarafından tek tip hazırlanan kimlikler, "tüm resmi ve özel kuruluşlar tarafından kabul edilecek resmi kimlik hükmünde" olmasına karşın hiç ummadığımız kurum ve yerlerde engellemelerle karşılaşmaktayız.

- Yargının ayrılmaz bir parçası olan savunma mensuplarının pasaport açısından da bazı çevrelerce garip karşılanan, ancak bizim hakkımız olduğuna candan inandığımız sorunları bulunmaktadır. Devletin herhangi bir görevinde birinci sınıfa yükselenler için tanınan hakların yirmi beş, otuz yıl avukatlık yapmış; baro başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği başkanlıklarında bulunmuş meslektaşlarımızdan esirgenmesi başından beri arz etmiş olduğumuz anlayışın ürünüdür.

- 2001 yılında ilgili mevzuatta bazı önemli değişiklikler yapılmışsa da Türkiye Barolar Birliği, barolar ve avukatlar üzerinde Adalet Bakanlığı'nun etkin bir rolü ve idarî vesayeti bulunmaktadır.

Avukatların meslekî bağımsızlığını güvence altına almaya yönelik olarak, Baroların iç denetim ve işleyişlerinde, Adalet Bakanlığı'nun avukatlar aleyhindeki disiplin soruşturmaları ile ceza ko-

vuşturmalarında mevcut etkin rolünün ortadan kaldırılmasına yönelik hukuksal düzenleme değişikliklerine gidilmesi gerekmektedir.

- Serbest avukatlar yönünden, sosyal güvenlik hizmetlerinden yeterli bir biçimde yararlanmalarının sağlanamamış olması sosyal hak kayıpları yaratmaktadır.

- Avukatlık Kanunu ve ilgili diğer mevzuatta yer bulmasına rağmen, avukatların doğruluğunu tasdik ettikleri belgeler yeterli görülmeyerek ayrıca, ilgili yerlerden belge aslının celp edilmesi; delil toplama ve tartışma görevinin etkin biçimde kullanılmaması yargılamanın uzamasına neden olmaktadır.

- Kamu kurum ve kuruluşları arasında organizasyon yetersizliği nedeniyle, avukatların vekil sıfatıyla gördükleri işlerde mesleklerini yürütme olanakları zorlaştırılmaktadır. Kamuda görevli hukuk müşavirleri ve hazine avukatları, mesleki bağımsızlık, yetki alanları, malî ve özlük hakları ile hiyerarşik konumları bağlamında, ciddi sorunlar altında çalışmaktadırlar. Ayrıca, kamuda görevli hazine ve diğer kurum avukatlarının yasal statüleri ile yetki ve sorumluluk alanlarının avukatlık mesleğinin doğasına uygun bulunmadığı gözlemlenmektedir.

ÖZDEMİR ÖZOK

• Mesleki disiplin ve etik ile uzmanlaşmaya gidilememesi gibi temel sorunların çözümsüz bırakılması savunma mesleğinin saygınlığına gölge düşürmektedir.

Yukarıda savunma mesleğinin özelliklerinin ve niteliklerinin özümsememiş olmasından kaynaklanan bazı sorunlara, bir kere daha kısaca değinmiş bulunuyoruz.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Geçen adli yılda yaşanan ve yargı mensupları yanında, toplumumuzun tüm dinamik güçlerini yörekten yaralayan Danıştay saldırısı ve kimi güncel hukuk ve yargı sorunlarını bilgilerinize arz ettim.

Bugünlerde ülkemizde ve bölgemizde çok sıcak gelişmeler yaşanmaktadır.

Mevcut iktidarın oluşturmaya çalıştığı, siyasal, sosyal ve toplumsal yapının da etkisiyle, dini inanışını kimi simge ve davranışlarla dışa vurup kendisinin farklı olduğunu çevresine gösterme gereksinimi duyanların sayısı giderek artmaktadır. Din ve vicdan özgürlüğünü zorlayan ve giderek kendisi gibi olmayanları ret etmek noktasına varan bu anlayış son derece tehlikeli gelişmelere neden olacak niteliktedir. Bu bağlamda kıyı böl-

gelerimizde yaşanan olaylar çok endişe vericidir.

Yine, Nur örgütü ve milis kuvvetleri mensubu olduğu ileri sürülen bir kişinin kaleme aldığı ve İslam'ı ve şeriatı referans gösteren "*Büyük İslam Tarihi*" adlı kitap, Başbakan danışmanı olan bir zatın kartviziti ile birlikte yüksek yargı mensuplarına dağıtılmış, ancak bu olaya gerekli tepki gösterilmemiştir.

Yine toplumumuzu yakından ilgilendiren, günlerden beri tartışılan "*Lübnan'a Türk Askeri git-sin mi, gitmesin mi?*" konusunda bir çok görüş ileri sürülmektedir. Kişisel görüşüm, Türkiye son dönemlerdeki yanlış dış politikalarla Ortadoğu'daki etkinliğini yitirmiştir. Bu nedenle Birleşmiş Milletler'in 1701 sayılı kararı gereği Türk ordusunun tamamını Lübnan'a sevk etsek dahi ilişkilerin istenen noktaya geleceğine inanmamaktayım. Saflar oluşmuş, özellikle İran bölgede anti-Amerikancı tavrı ile ciddi bir çekim merkezi haline gelmiştir. Bu konudaki önerim, ülkemizin geleceği için çok önemli olan karar öncesi, savunulan argümanların asla, duygusal ya da siyasal amaçlı olmaması, sağlıklı bilgiye ve akılcı değerlendirmelere dayanmasıdır.

Sadece son iki günde ayrılıkçı terör, görevini yapan sekiz evladımızı aramızdan ayırdı. Bir bu-

ÖZDEMİR ÖZOK

çok yılda 200 gencimizi yitirdik. Türkiye Barolar Birliği, çok kısa bir süre önce yayımladığı *"Türkiye ve Terörizm"* kitabı ile bu konuda söyleyeceklerini büyük ölçüde söylemiştir. *"Terörizmle mücadele konusunda siyasi irade Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasa'sında belirtilen 'kuruluş ideolojisi' dikkate alınarak, herhangi bir siyasal partiye ya da siyasal iktidara mal edilemeyecek şekilde, devleti oluşturan tüm unsurların katılımıyla beyan olunmalıdır."* Bu yapılmadığı sürece terörizmle mücadele süreci uzayıp gidecek, sayısız can kaybedilecek, milli servet yok olacaktır. Çağdaşlık yolunda yaptığımız mücadelede sürekli bir gerileme yaşanacaktır.

Ülkemizde yaşanan sıcak olaylardan birisi de kuşkusuz, ciğerlerimizi dağlayan terör kokan orman yangınlarıdır. Uzmanlar 1937 yılından bu yana Türkiye'de yaklaşık 63 bin orman yangınında 16 milyon dönüm orman alanının yok olduğunu söylüyor. Anadolu'nun % 72'si ormanla kaplı iken bu gün elimizde kalan miktarın % 20 civarında olduğu gerçeği karşısında çölleşen ülkemizin geleceği bakımından son derece endişeliyiz.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yaşanan bunca olumsuzluğa, bunca çözülmüşlüğe, bunca iç ve dış işbirliğisine, her türlü

numaracıya karşın, ülkemizin aydınlık geleceğinden, hiç ama hiç kuşkmuz yok. Çünkü tüm bunların üstesinden gelecek demokrasiye, insan haklarına, hukukun üstünlüğüne, hukuk devleti ilke ve kavramlarına inanan, aydınlık ve çağdaş Türkiye'yi hedefleyen, aynı zamanda bu coğrafyanın moral değerlerini iyi algılayan büyük ve sessiz bir kesim var. Bu kesim önemli tarihi olaylardan sonra sesini çıkarmakta, olur olmaz durumlarda çoğu kez, demokrasiye saygı nedeniyle sessiz kalmakta ve çevresindeki olayları sorumluluk bilinciyle dikkatle izlemektedir. İşte uzun süreden beri sessiz olan bu büyük kesim 17 Mayıs 2006'da yaşanan ve devletin temel yapısına yönelik menfur saldırı nedeniyle sessizliğini bozmuş ve geçmişten günümüze ülkeyi bu hale getirenlere gerekli uyarıyı yapmıştır. Dileğimiz ve umudumuz bu uyarıların, günlük politikalardan arınarak popülizm ve polemiklerden uzak, iyi ve olumlu okunarak algılanmasıdır.

Her platformda ve her yerde güçlü bir biçimde seslendirdiğimiz *"demokrasiye, laik cumhuriyete, bağımsız savunmaya, bağımsız yargıya ve hukuk devletine inanan avukatlar ve örgütleri olarak, yasanın bize verdiği 'hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını savunmak ve bu kavramlara işlerlik kazandırmak' amacıyla 'eksiksiz demokrasi, gerçek hukuk devleti, ba-*

ÖZDEMİR ÖZOK

ğimsiz yargı, ve bağımsız savunma hedefine'' eylem ve söylemlerimizi duraksamadan inançla sürdüreceğiz sorunlarından uzak, başarıyla geçmesini diler, bu sonucun alınmasında katkı sunacak tüm ilgililere şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

